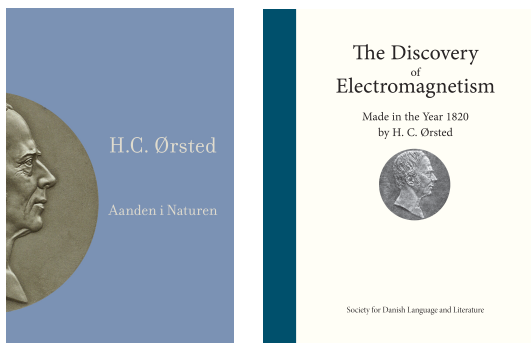

H.C. Ørsted – ånd og elektromagnetisme

Jens Olaf Pepke Pedersen, Kvant

Kvant har med en række artikler markeret 200-året for H.C. Ørsteds opdagelse af elektromagnetismen, og de meget varierende emner for artiklerne har illustreret, hvordan Ørsted blev en af den danske guldalders hovedskikkelser, og var et menneske med mange interesser. I dette nummer af Kvant viser vi endnu en side af Ørsteds virke med en artikel af Poul R. Kruse om Ørsted og farmacihistorien.

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab har også markeret Ørstedåret med to nye udgivelser: en kommenteret udgave af Ørsteds hovedværk "Aanden i Naturen", og en udgivelse af Ørsteds latinske artikel om opdagelsen i 1820, ledsaget af fem samtidige oversættelser.

H.C. Ørsted, "Aanden i Naturen", 2020, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, 458 sider, 250 kr.

"The Discovery of Electromagnetism Made in the Year 1820 by H.C. Ørsted", 2020, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, 67 sider, 150 kr.

Ørsteds hovedværk "Aanden i Naturen"

"Aanden i Naturen" udkom oprindeligt i to bind i 1849–50, kort før Ørsteds død i 1851, og her sammenfatter Ørsted sit naturfilosofiske verdensbillede. Det er en sammensat bog, hvor Ørsted skiftevis formidler sine tanker i lette dialoger og i mere faglige afhandlinger, ligesom den indeholder adskillige taler, som han har holdt ved forskellige lejligheder. Bogen samler mange af Ørsteds tanker om naturen og guddommen, og titlen henviser således til romantikkens forestilling om en identitet

mellem ånd og natur. Den grundlæggende og romantiske tankegang i Ørsteds naturfilosofi er, at vi skal forstå verden ved at forstå helheden, og denne helhed gennemstrømmes af en usynlig kraft, nemlig ånden i naturen, og som han skriver: *Alt er opfyldt med hemmelige Kredsløb, usynlige for det legemlige Øie, men klart fremgaaende for Aandens*. Guldalderens kulturelle ideal var en enhedskultur, en syntese af samfundsliv, æstetik, religion, filosof kunst, politik og videnskab.

Bogen er imidlertid også læseværdig i dag og ikke mindst takket være efterskriftet, som Carl Henrik Koch har skrevet, og som man med fordel kan læse inden bogen. Koch forklarer her, hvordan det var vigtigt for Ørsted, at den naturvidenskabelige forsker kunne udtrykke sig alment forståeligt, for ellers kunne naturvidenskaben aldrig blive den kulturelle og dannende faktor i samfundet, som Ørsted ønskede.

Opdagelsen af elektromagnetismen

Den anden udgivelse er en lille bog "The Discovery of Electromagnetism Made in the Year 1820 by H.C. Ørsted". Efter sin opdagelse i 1820 skyndte Ørsted sig at offentliggøre den i en afhandling på blot fire sider på latin. Snart efter udkom den også som artikel i forskellige tidsskrifter i oversættelser til fransk, italiensk, tysk, engelsk og dansk, og bogen rummer en fotografisk gengivelse af alle disse tekster. Søren Absalon Larsen, der var professor ved Polyteknisk Læreanstalt (det nuværende DTU), udgav teksterne i faksimile i 1920, i 100-året for Ørsteds opdagelse.

Det er denne udgave fra 1920 som nu genudgives, og også denne bog er forsynet med et efterskrift (på engelsk) af Carl Henrik Koch. Den latinske titel "*Experimenta circa effectum conflictus electrici in acum magneticam*" blev på dansk til "*Forsøg over den elektriske Vexelkamps Indvirkning paa Magnetnaalen*".

Oversættelsen skyldtes ikke Ørsted selv, men ordet Vexelkamp brugte han allerede i 1805, og det er et eksempel på et af de ca. 2.000 nye danske ord som Ørsted fandt på.